

Informatienota voor de raad

Datum 2 september 2020

Onderwerp	Aangescherpte strategie en aanpak programma energietransitie Zwolle
Versienummer	V1.0

Portefeuillehouder H.M.M. Schuttenbeld

Informant M.M.A. ten Heggeler

Afdeling PPP

Telefoon 0610824296

Email m.ten.Heggeler@zwolle.nl

Bijlagen

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

De voortgang, lessen en aangescherpte strategie en aanpak van het programma Energietransitie en de invulling van motie “*de gemeente als speler in de energietransitie*” van 11 maart 2019

Datum 2 september 2020

[Toelichting op het voorstel](#)

Deze informatienota heeft als doel om uw raad te informeren over het bijstellen van de strategie tot 2030 die het college wil volgen voor het realiseren van de doelen van het programma energietransitie. Door de coronacrisis is er geen voorjaarsmoment geweest en het is alweer anderhalf jaar geleden dat het plan van aanpak door uw Raad is vastgesteld. Met deze informatienota laten wij zien waaraan wij de afgelopen periode hebben gewerkt, welke resultaten we hebben gehaald en wat we hebben geleerd. Daarnaast geven we aan wat het landelijk Klimaatakkoord, dat na het vaststellen van ons plan van aanpak is verschenen, en de coronacrisis betekenen voor onze aanpak.

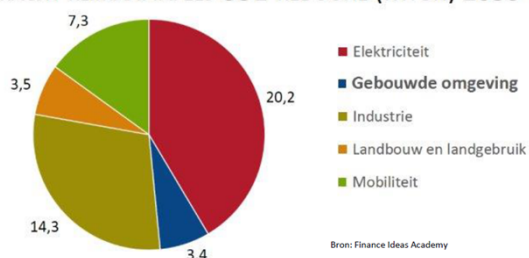
Kernboodschap

Vanuit het Klimaatakkoord hebben we een landelijke stip op de horizon: een halvering van de CO₂ uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990. En wij hebben vanuit dit akkoord de regie om dit te realiseren. Daarbij richten we ons op de pijlers Gebouwde omgeving en Elektriciteit. De komende jaren zetten we met de inwoners in op de wijken Holtenbroek, Aa-landen en Berkum. Hiervoor is een goed georganiseerd aanbod van warmte nodig. En een aantrekkelijk pakket voor isoleren en besparen zowel voor deze wijken als voor de hele stad. Dit aanbod moet een handelingsperspectief opleveren die aansluit bij de zorgen en de belangen van onze inwoners. Dit gaat stap voor stap. Dat geldt ook voor de initiatieven voor duurzame opwek van energie. We zetten in op het realiseren en goed ruimtelijk inpassen afmaken van zon- en windinitiatieven en we gaan proactief om met het probleem van netschaarste.

Landelijk en regionaal kader voor de Zwolse Energietransitie

Het Klimaatakkoord is sturend in onze stip op de horizon voor 2030. In dit akkoord is de doelstelling omarmd om in 2030 in Nederland de CO₂ uitstoot te hebben gereduceerd met 49% ten opzichte van 1990. Wij nemen dit doel over. Dit is een stevige opdracht die we in Nederland met zijn allen moeten waarmaken. Onze doelstellingen voor 2025 uit ons plan van aanpak blijven we nastreven. Dat is een mooie tussenstap richting 2030.

Het landelijk Klimaatakkoord kent vijf pijlers, de zogenaamde klimaattafels. Onderstaande figuur laat de opgaven zien voor 2030, verdeeld per klimaattafel.

OPDRACHT KLIMAATTAFELS CO₂-REDUCTIE (MTON) 2030

Datum 2 september 2020

Wij richten ons vooral op pijlers Gebouwde omgeving en Elektriciteit. De voortgang van de doelen ten aanzien van de andere drie tafels (Industrie, landbouw en mobiliteit) zijn sterk afhankelijk van Rijks- en Provinciaal beleid.

Wij volgen het tijdspad en ritme van het Klimaatakkoord. Hierdoor kunnen we beter aansluiten bij regelgeving en subsidietrajecten. In de communicatie met onze inwoners toe dragen we onze boodschap uit in lijn met het Klimaatakkoord. Met onze regiefunctie wakkeren wij deze energiebeweging aan in de stad. We denken mee en faciliteren, initiëren, sturen en beïnvloeden daar waar al iets gebeurt op stadsniveau, in wijken en buurten. Wij kunnen niet verplichten en daarmee hebben wij geen zekerheid over het halen van onze doelen. Elk initiatief – klein of groot – draagt bij aan de afspraak om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Het ontwikkelen van goed partnerschap en slimme coalities met inwoners en organisaties staan daarbij centraal.

Op regionaal niveau is de RES leidend voor het uitvoeren van de ambities. Hierin zijn de door u vastgestelde ambities uit het plan van aanpak opgenomen.

Gevolgen coronacrisis voor investeren in de energietransitie

Naast het klimaatakkoord heeft ook de coronacrisis invloed op onze aanpak richting 2030. De sectoren die werken aan het verduurzamen van onze energiehuishouding worden geraakt. Daarnaast lijkt het alsof de pandemie de consumptie, transport en daarmee ook het energieverbruik afremt. Maar welke impact de crisis heeft op de lange termijn is nog ongewis. Dit moeten we blijven monitoren en onze aanpak op aanpassen.

De DNB roept op om juist nu te investeren in het vergroenen van de economie als vehikel om uit de economische crisis te komen. Juist in deze tijd gaan we door met het aanjagen van de investeringen in de energietransitie. Investeren van corporaties in warmtenetten kunnen een bijdrage leveren door onder andere het aantrekken van private bedrijven en werknemers en werk voor lokale aannemers. Dit levert een belangrijke bijdrage aan onze vitale veerkrachtige stad. Natuurlijk richten we onze processen in de wijk anders in en we passen onze communicatie met inwoners aan. Daarin vinden we andere slimme (digitale) wegen zoals een interactieve online talkshow en 1,5 meter bewonersbijeenkomsten in Berkum. Daarnaast kan de energietransitie met concrete investeringen ook bijdragen aan economisch herstel.

Uitvoering van het plan van aanpak 'Zwolle geeft Energie'

Ons plan van aanpak 'Zwolle geeft Energie' vormt de basis voor de activiteiten waarmee we gestart zijn. Met de uitwerking daarvan hebben we een eerste aandeel geleverd aan de klimaatdoelen. We hebben uw Raad in onze jaarlijkse monitor bij de begroting in november 2019 gerapporteerd over onze concrete resultaten en waar we staan. De belangrijkste resultaten benoemen wij hieronder om de relatie te leggen met welke *lessen* we geleerd hebben.

Pijler Gebouwde Omgeving

In onze pijler Gebouwde Omgeving richten we ons op drie Zwolse wijken om die van het aardgas af te krijgen en energie te besparen. Daarnaast stimuleren we stadsbreed het nemen van energiebesparende maatregelen stadsbreed.

Het is ons gelukt om extra financiële middelen binnen te halen (RRE subsidie) om initiatieven (Berkum, Assendorp, Dieze en het energieloket) financieel te ondersteunen. Ons Energieloket Zwolle ontwikkelen we door en we werken samen met ontwikkelaars, corporaties en verhuurders aan verduurzaming van woningen,

Datum 2 september 2020

bijvoorbeeld in het Concilium. Door de samenwerking binnen Transform is er een model ontwikkeld waarmee we samen met bewoners kunnen doorrekenen wat de kosten zijn van het energieneutraal maken van een wijk (transitie-exploitatie, trex). De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) heeft het model overgenomen inclusief de beheerskosten van het model en daarmee is het ook voor andere gemeenten beschikbaar.

In diverse nieuwbouwprojecten (De Tippe, Weezenlanden Noord, Zwartewaterallee, Zwartewaterzone) sturen we erop om nieuwbouw nu al naar energieneutraal te brengen. Het voldoen aan de BENG-norm, de minimale norm, blijkt voor de marktpartijen al moeilijk genoeg te zijn. Het sturen op een scherp kader om te komen energieneutrale (gebieds)ontwikkeling vanuit de gemeente is daarom belangrijk. Daarmee dagen we ontwikkelaars en aannemers verder uit. Voor de gebiedsontwikkeling Spoorzone kijken we of het realiseren van duurzame nieuwbouw en de verduurzaming van bestaande woningen slim kunnen combineren met gezamenlijke oplossingen.

Voor de warmtetransitie in de wijken werken we toe naar een samenhangende Transitievisie Warmte voor de hele stad. We hebben gesprekken gevoerd met bewoners en met professionals. Daarnaast hebben we een enquête gehouden om te weten te komen hoe bewoners tegenover deze transitie staan. In de wijk Berkum zijn we gestart met het opstellen van een wijkuitvoeringsplan (WUP) en binnenkort starten we ook met het WUP voor de wijken Aa-landen en Holtenbroek. Landelijk zijn we één van de koplopers als het gaat om de inzet van geothermie voor de gebouwde omgeving. We richten ons op het realiseren van een proefboring nabij Holtenbroek en zetten daar belangrijke stappen zoals de financiering van een proefboring met Europese subsidie.

Les 1 Een transitie laat zich niet plannen: een flexibele aanpak, stap voor stap, is nodig met duidelijke lijnen richting 2030

In onze aanpak hebben geleerd dat de energietransitie in de wijken nieuw en complex is. De energietransitie is niet te vatten in een stappenplan maar vraagt meebewegen en schakelen in een continu veranderende omgeving. Hierbij houden we wel vast aan de ingezette lijnen met 2030 als eerste stip op de horizon. We zijn flexibel in hoe we die stip bereiken. In deze transitie is het belangrijk een goede balans te hebben tussen het op gang brengen van de transitie en de feitelijke realisatie van de reductie in uitstoot.

Les 2 We moeten werken vanuit de (on)mogelijkheden en belangen van onze inwoners en ondernemers

We hebben ervaren dat het belangrijk is te werken vanuit de zorgen, belangen en investeringsbereidheid van inwoners en ondernemers. En die gaan breder dan alleen energie. We hebben bijvoorbeeld ervaring opgedaan in de wijk Berkum. In deze wijk is gestart met een aanpak van onderaf. Uit zo'n aanpak leren we dat inwoners, op het moment dat ze daaraantoe zijn, een helder en aantrekkelijk verhaal nodig hebben wat het betekent om je woning van het aardgas af te krijgen of energiebesparende maatregelen te nemen. Zo'n proces is mensenwerk op straat- en wijkniveau. Dit kost tijd. Om hier ruimte aan te geven, nemen we in de transitievisie vooralsnog op *wanneer* we in een wijk gaan beginnen en *niet wanneer* een wijk van het aardgas af moet zijn. Voor Berkum hebben we een subsidie-aanvraag ingediend (proeftuin aardgasvrij wijken). In oktober 2020 weten we of Berkum hiervoor in aanmerking komt.

Les 3 Een goed en betaalbaar aanbod van duurzame warmte en besparingsmaatregelen is noodzakelijk

Het is belangrijk te werken aan een goed aanbod van betaalbare maatregelen voor inwoners. Het aanbod voor duurzame warmte moet niet alleen gericht zijn op individuele inwoners maar bijvoorbeeld ook op corporaties en de commerciële en particuliere verhuur. Hiervoor is de zekerheid van een beschikbare duurzame warmtebron, zoals de geothermiebron bij Holtenbroek, cruciaal. Daarnaast is infrastructuur en distributie nodig

Datum 2 september 2020

om warmte te kunnen leveren bij de inwoner. Dit gaat gepaard met grote investeringen en de invulling van diverse rollen in deze warmteketen, van een bron via een warmtenet naar de inwoner. Dit kan niet zonder een goede organisatie van de warmteketen met een regisserende rol van de gemeente om de belangen van inwoners te borgen. Daarom zijn we in gesprek met partners om deze organisatie van de warmteketen te verkennen en nemen we ervaringen uit bestaande warmtenetten mee.

Voor inwoners moet het ook zo makkelijk mogelijk zijn om energiebesparende maatregelen te nemen. Veel marktpartijen spelen in op de vraag vanuit inwoners. Wij kijken expliciet naar het Rijk om hieraan een bijdrage te leveren als uitwerking van het Klimaatakkoord. Wij dragen hieraan bij bijvoorbeeld via ons energieloket of onze rol bij diverse kleinschalige initiatieven.

Les 4 Alleen een samenhangende energie-aanpak in de wijk werkt

Een wijkaanpak slaagt alleen als het aanbod met de bron, infrastructuur en organisatie van de warmteketen aansluit bij de (on)mogelijkheden, belangen en investeringsbereidheid van inwoners. In alle onderdelen moeten we tegelijkertijd investeren als we de wijk in gaan. We kunnen geen onderdeel missen en er moet een (begin van) een aantrekkelijk aanbod zijn voor inwoners als we in gesprek gaan. Daarom moeten we gericht keuzes maken waar we beginnen en wat behapbaar is. Onze stadsbrede aanpak voor onze inwoners sluit hierop aan. En hierbij koppelen we andere sectoren en opgaven slim mee.

Pijler Grootschalige elektrische opwek

Voor het opwekken van grootschalige elektrische energie is gewerkt aan de realisatie van zonneparken op diverse locaties, zoals Bomhofsplas, Sekdoornplas, Hessenpoort, Herfte, Weekhorst en de zon- en wind initiatieven aan de rand van Zwolle in Tolhuislanden. We hebben tijd geïnvesteerd in diverse nieuwe gebiedsprocessen en initiatieven zoals gebiedsproces Tolhuislanden. In sessies met initiatiefnemers en betrokkenen zijn we gekomen tot een gebiedsbod dat een belangrijke bijdrage levert aan het halen van onze doelen.

Met deze initiatieven hebben we meer dan een kwart van onze doelen voor duurzame opwek uit het plan van aanpak gehaald. Bij alle initiatieven streven we maximale participatie van de Zwollenaar na en werken aan een energiefonds waarin afdrachten vanuit energieparks worden benut voor de energietransitie voor de hele stad.

In 2019 is duidelijk geworden dat netschaarste invloed gaat hebben op het realiseren van onze doelstellingen. Mede hierdoor hebben we in 2020 niet ingezet op het realiseren van 20 hectare zon binnenstedelijk en het extra ondersteunen van bedrijven bij het realiseren van zon-op-dak projecten.

Les 5 Sturen op een goede ruimtelijke inpassing is belangrijk

Bij het begeleiden van de initiatieven voor grootschalige opwek hebben we geleerd dat een goede landschappelijk inpassing cruciaal is en daar hebben we op gestuurd via onze Omgevingsvisie en Energiegids. We verkennen of een aanscherping van deze sturing nodig is en komen, als dat nodig is, met voorstellen in het proces van de Omgevingsvisie. Daarnaast komt de laagvliegroute 10A te vervallen. Hierdoor worden de planologische beperkingen (via het Rarro) binnenkort opgeheven en dat zou bijvoorbeeld het plaatsen van meer windmolens mogelijk maken. We verkennen de impact hiervan in 2021.

Les 6 Proactief opstellen bij het oplossen van netschaarste is nodig

We hebben ervaren dat het lastig is om netschaarste op korte en lange termijn op te lossen. Er is, mede als uitvloeisel van de RES, extra aandacht uitgegaan naar de lobby richting de netbeheerder en Tennet om aan

Datum 2 september 2020

(innovatieve) oplossingen te werken en om op het net meer capaciteit beschikbaar te krijgen. Dat is nu opgenomen in het investeringsplan van Enexis/Tennet (2020-2030) zodat er in Zwolle-Noord nabij Hessenpoort een nieuw HS/MS station wordt gerealiseerd.

Strategische lijnen tot 2030 en bijbehorende prioriteiten

Op basis van onze resultaten, de lessen die we hebben geleerd, het Klimaatakkoord en effecten van de coronacrisis kiezen we onze strategische lijn tot 2030. Daarbinnen maken we concreet welke activiteiten we uitvoeren in de komende jaren.

Pijler Gebouwde omgeving

We zetten in op de wijken Holtenbroek, Aa-landen en Berkum

De komende jaren zetten we in op de wijken Holtenbroek, Aa-landen en Berkum. We hebben zicht op financiering van een proefboring naar geothermie nabij Holtenbroek. Om gebruik te kunnen van maken van deze financiering is het nodig tempo te maken om de warmteketen, de ontwikkeling van bron en infrastructuur voor de levering aan de inwoner, goed te organiseren in deze wijk samen met de partners. Het tempo waarmee we in Berkum huizen kunnen verduurzamen is sterk afhankelijk van het binnenhalen van de subsidie. Dit weten we in oktober 2020. In onze straat- en wijkaanpak passen we de lessen toe. En waar dat kan en echt meerwaarde oplevert, koppelen we ook andere opgaven mee.

We ontwikkelen een transitievisie warmte en warmtenetstrategie en verkennen de organisatie van de warmteketen

Deze samenhangende energie aanpak in de wijk staat niet los van een stadsdeel of de hele stad. Voor duurzame warmte voor woningen en bedrijven zijn hernieuwbare bronnen nodig. Het realiseren van aanbod van warmte gebeurt vaker op een hoger schaalniveau, bijvoorbeeld voor meerdere wijken. De geothermiebron is bijvoorbeeld een bron voor meerdere wijken en de productie en inzet van biogas uit mestvergisters voor inzet in de binnenstad (met behoud van de bestaande gasleiding) ook. Om de warmteoplossing in een deel van de wijk passend te maken voor de stad is een warmtenetstrategie nodig. En dit geldt ook voor de organisatie van de warmteketen. Hoe we deze organisatie van de warmteketen gaan vormgeven, daarover zijn we met onze partners in gesprek. De resultaten daarvan leggen we uw Raad in het najaar voor en ook onze transitievisie warmte. Hierin is onze samenhangende aanpak op de warmtetransitie samengevat. Al deze onderdelen zijn belangrijk om onze regierol in de energietransitie stevig ter hand te nemen.

We ontwikkelen een professioneel energieloket en ondersteunen bewonersinitiatieven

De oplossing voor duurzame warmte in een woning hangt samen met welke maatregelen je neemt om een woning te isoleren. Voor de aanpak in de wijk moeten inwoners ondersteund worden door een professioneel energieloket. Daarom ontwikkelen we het energieloket verder door. Dit loket helpt inwoners in de wijken waar we aan de slag gaan en in de stad. We hebben alle inwoners nodig om energie te besparen en te isoleren. Daarom ondersteunen we bewonersinitiatieven met de middelen uit de RRE-subsidie. Ook deze initiatieven staan niet op zichzelf en koppelen we waar dat zinvol is aan andere initiatieven en opgaven. Daarnaast werken we aan brede bewustwording door het uitbrengen van de klimaatkranten (voor bewoners en ondernemers), het ontwikkelen van een community of practice en het geven van het goede voorbeeld met het verduurzamen van onze eigen gebouwen. We pakken niet alles op in 2021. We zetten niet in op het aanjagen van energiebesparen

Datum 2 september 2020

en duurzaam opwekken bij bedrijven en de commerciële huursector. Hiervoor volgen wij de aanpak van het Provinciale programma Nieuwe Energie Overijssel.

De verwachting is dat de behoefte aan ondersteuning en advies over verduurzamen de komende jaren richting 2030 stadsbreed gaat toenemen en in onze wijkaanpak. Een uitgebreid en professioneel energieloket is hiervoor essentieel. Ook het ondersteunen van initiatieven van bewoners, bedrijven en projectontwikkelaars wordt steeds belangrijker om de brede beweging te versterken.

Pijler Grootschalige elektrische opwek

De basis voor de grootschalige elektrische opwek in Zwolle is vastgelegd in de RES en in de landelijke opgave voor elektrische opwek uit het Klimaatakkoord. Dat geeft de lange lijn aan richting 2030. Dit jaar ronden wij bestaande initiatieven af en begeleiden wij nog lopende initiatieven. Daarbij streven we naar maximale financiële participatie. Onze focus ligt bij de begeleiding van de initiatieven op de invulling van de spelregels uit de Zwolse Energiegids. We verkennen of een aanscherping van de energiegids nodig is voor een betere sturing. Ook verkennen we de gevolgen van het wegvallen van de laagvliegrouwe. We komen met een voorstel voor een energiefonds waarin afdrachten vanuit energieparks worden benut voor de energietransitie voor de hele stad. De gevolgen van netschaarste brengen we ook in beeld. En we maken werk van het aanjagen van innovaties voor korte termijn oplossingen, lobby en het verkennen van lange termijn oplossingen. Hoe intensief we dat doen is een keuze voor de komende jaren.

Rol van de gemeente in de energietransitie

Om woningen van het gas af te krijgen, het energieverbruik te beperken en grootschalig energie op te wekken zijn we afhankelijk van inwoners, corporaties, vereniging van eigenaren, publieke en private bedrijven, Provincie, Rijk, andere gemeenten. Uw Raad heeft ons in de motie *“de gemeente als speler in de energietransitie”* in de vergadering van 11 maart 2019 al opgeroepen voor een discussie over onze rol in deze transitie samen met onze kennispartners en partners in de stad. Dit is een veelomvattende vraag die we stap voor stap oppakken. We hebben met uw Raad in februari 2020 een sessie gehouden met maatschappelijke partners over onze rol in de betaalbare energietransitie. Daarnaast zijn wij met onze partners in gesprek over de organisatie van de warmteketen en tevens onze rol daarin. Het resultaat daarvan sturen wij in het najaar naar uw Raad. We stellen voor om zo stap voor stap per onderwerp invulling te geven aan deze motie.

Financiën

Deze nota gaat over het effect van het klimaatakkoord op onze aanpak, de lessen die we hebben geleerd, de strategische lijnen richting 2030 en de aanpak die we hebben de komende jaren. De beschikbare middelen bepalen vanzelfsprekend mede onze mogelijkheden en of we doelen halen. De discussie over de keuzes die we volgend jaar maken voor de energietransitie, volgt bij de behandeling van de begroting 2021.

Communicatie

Wij verwachten we dat de behoefte aan ondersteuning van Zwollenaren gaat toenemen. In deze nota hebben we aangegeven hoe wij willen voorzien in deze behoefte.

Openbaarheid

Dit Raadsvoorstel is openbaar.

Datum 2 september 2020

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

voorzitter, Peter Snijders

secretaris, Ingrid Geveke